

Position Paper Tijdelijke wet Groningen (TK 35250)

Datum: 9 oktober 2019

Geachte commissieleden,

Hartelijk dank voor uw uitnodiging om iets te mogen vinden over de Tijdelijke Wet Groningen:

De wet formaliseert de publieke schadeafhandeling via de instelling van het Instituut Mijnbouwschade Groningen als wettelijke en definitieve opvolger van de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade. Hier hebben wij jaren voor gepleit en hard voor gewerkt. Het is goed dat dit instituut er nu definitief komt. Geen twijfel daarover.

Positief is de expliciete ruimte voor herstel in natura en de uitbreiding van de "schadesoorten". Wij hopen dat de regeling 'Waardedaling' zo snel mogelijk, liefst bij de start van het Instituut, in werking kan treden. Snel gevolgd door een regeling voor Immateriële schade en goede vangnetten voor MKB-ondernemers (inclusief agrarische sector).

Maar.. er zijn wat ons betreft wel twee fundamentele valkuilen bij dit wetsvoorstel:

1. Voor wat betreft de schadeafhandeling sec zijn de uitsluitingsgronden in artikel 4 te absoluut gesteld. Vanzelfsprekend zijn we het er allemaal over eens dat dezelfde schade geen twee keer vergoed hoeft te worden. En we kunnen ook niet ineens de deur weer open zetten voor alle afgewezen schades uit het verleden. Maar er kunnen zich wel redenen voordoen die het rechtvaardigen om een herbeoordeling van in het verleden afgewezen schades te doen. De TCMG heeft die mogelijkheid nu via een hardheidsclausule, opgenomen in de beleidsregels. Minimaal zou deze clausule ook voor het definitieve Instituut Mijnbouwschade moeten worden opgenomen. Maar veel beter zou het zijn om het nog iets ruimer te formuleren en een artikel toe te voegen met de strekking: "Het Instituut kan met dwingende argumenten afwijken van de uitsluitingsgronden." Deze dwingende argumenten kunnen gelegen zijn in onaanvaardbare rechtsongelijkheid, schrijnende situaties of de onmogelijkheid om zonder de uitzondering nieuwe schades zinvol te repareren. Bijvoorbeeld een woning in Zeerijp waar in 2016 het grootste deel van de schade door het CVW werd afgewezen vanwege 'thermische werking'. Bewoners waren niet in gelegenheid om schadeherstel zelf te financieren en langzaam verergert de schade. In 2018 ontstaat zelfs nieuwe schade waarvan de TCMG oordeelt dat het volledig mijnbouwschade betreft. Maar met de vergoeding van uitsluitend de nieuwe schade kan de woning niet hersteld worden. Dat is geen oplossing en een andere oplossing is niet meer voor handen. En wat te denken van woningen in het buitengebied, waar jaren lang alle schade werd afgewezen

("want niet mogelijk als gevolg van aardbevingen") maar nu wél uit de HRA komen met een hoog risicoprofiel. Gaat ú ze uitleggen dat ze terecht nooit schadevergoeding hebben gekregen maar nu wel versterkt moeten worden? Als er geen ruimte wordt geboden om met dit soort gevallen pragmatisch om te gaan dan blijven de wonden in Groningen nog jaren door etteren.

2. Het volgende fundamentele punt is het ontbreken van de samenhang tussen schade en versterken. Eerder heb ik al betoogt dat dit onderscheid een door NAM gecreëerd onderscheid is, waar dit onderscheid zowel feitelijk, technisch als juridisch nauwelijks te maken is. **Wij dringen erop aan de wet zó in te richten dat de mogelijkheid om door te ontwikkelen naar één Herstelloket - waar zowel alle schade, schadepreventie en versterken als integrale oplossing kan worden aangeboden - niet wordt belemmerd door deze wet.** Ik dat nader toelichten.

Dit punt is het best te illustreren aan de hand van een casus in Loppersum:

Na een AOS-melding zijn mensen van de TCMG langs geweest. Dat resulteert in een plaat aan de gevel bij het portaal zodat er geen stenen naar beneden kunnen vallen. De expert erkent dat er veel meer nodig is om het gebouw (het gaat om een woonhuis, annex bedrijfsgebouw) veilig te maken maar omdat er geen acuut gevaar is mogen zij niks doen. Het pand staat nog niet direct op instorten maar zal dat na een aardbeving waarschijnlijk wél staan. Daar willen de bewoners liever niet op wachten. De enige oplossing die de TCMG nog kon aanreiken was het ontzeggen van de toegang in een deel van het gebouw. Maar dat is voor deze ondernemers geen oplossing. Er moet versterkt worden, maar preventieve versterking, dat is aan de NCG. Dus nemen zij contact op met de NCG. Die legt ze uit dat ze volgens de computerberekeningen in een huis met 'normaal risico' wonen en dus níet op de lijst voor versterking staan. Als ze dat anders willen moeten ze naar de opdrachtgever van de NCG, de gemeente.

De gemeente luistert vervolgens ook begripvol naar het hele verhaal maar moet toegeven dat zij ze misschien wel op de versterkingslijst kunnen krijgen (de zogenaamde 'verrijking'), maar dat dat nog steeds niet betekent dat er binnenkort iets gebeurt. Zij zijn weliswaar opdrachtgever van de NCG maar kunnen geen opdracht geven om dit pand volgende week te inspecteren.

En zo zijn deze mensen drie instanties verder zonder zicht op een oplossing. Dat is wat wij aan het doen zijn in Groningen.

Wat *jullie* aan het doen zijn met Groningen.

Want let wel: het gaat hier niet om technische of ander onvermijdelijke wetmatigheden maar om bestuurlijke besluitvorming. Met andere woorden, het overkomt jullie niet, jullie, de politiek, organiseert dat zo.

Hoe kán het, zo vragen wij ons wanhopig af.

Hoe kan het dat we al jaren pleiten, sméken, om zoiets simpels als één loket? Een onredelijke eis lijkt het niet. Dat erkent zelfs de minister. Maar systematisch wordt geweigerd dit te regelen. In alle beleidsnota's, in alle debatten, in alle interviews wordt ernstig gesproken over de 'bewoner centraal'. Maar zodra dit consequenties heeft, of zelfs maar risico's inhoudt, dan is men ineens niet meer thuis. Vergelijk het met de belofte dat iemand zijn eigen huis mag ontwerpen maar uiteindelijk alleen de keuze krijgt tussen drie kleuren voor de keukenkastjes. "Want ze moeten nou eenmaal wel het gevoel hebben serieus genomen te worden."

De minister houdt vol dat schadeherstel en versterken twee totaal verschillende dingen zijn. Vanuit zijn juridische en financiële logica is dat misschien zo. Of liever gezegd, vanuit de logica van NAM is dat zo en de minister heeft die logica gemakshalve overgenomen. NAM heeft ooit het concept bedacht om aan twee uitersten van dezelfde aansprakelijkheid te gaan zitten. Aan de ene kant het smalle cosmetisch schadeherstel en helemaal aan de andere kant van het aansprakelijkheidsspectrum het overlijdensrisico. Er zit een groot gebied tussen die twee schadevormen die je constructief en/of preventief herstel zou kunnen noemen wat op deze manier helemaal uit het systeem is gevallen. Dus, óf we plakken de scheuren dicht, en desnoods doen we dat nog vier keer, óf we kijken of je bij een zware aardbeving binnen tien minuten levend naar buiten kunt komen. Maar door seismiciteit aangetaste funderingen, verzwakte draagconstructies, opbollende gevels – daar hebben we geen antwoord op.

De enige, en uiteindelijk onvermijdelijke oplossing is één herstelloket voor schade en preventief versterken. Waarbij er natuúrlijk panden zijn met schade die niet volgens de huidige, in dit dossier gehanteerde, definitie versterkt hoeven te worden. En er zullen panden zijn die nooit schade hebben gehad maar wel, volgens diezelfde definitie, versterkt dienen te worden. Maar dan nóg ligt het voor de hand de processen te koppelen.

Op uitnodiging van de TCMG ben ik onlangs mee geweest naar een schadeopname bij een willekeurige gezinswoning in Slochteren. Het was voor dit gezin de tweede keer dat ze schade meldden. Een professioneel, maar ook prettig gesprek en opname. Niks op aan te merken. Aan het eind van de opname vroeg ik de bewoner of hij wist in welke 'risico categorie' zijn woning was geclassificeerd. De intelligente, jonge man keek ons verbaasd aan: "Daar zijn jullie toch voor hier?" De TCMG-medewerker legde uit dat dit niet het geval was. Versterken is een ander proces en zou mogelijkerwijs hierna nog aan de orde zijn. De gedupeerde bewoner begreep hier helemaal niks van en reageerde vol ongeloof. "Dus het zou kunnen zijn dat als ik straks voor de tweede keer alle scheuren heb gerepareerd de volgende club voor mijn deur staat om te gaan versterken?!?" Het antwoord wat we hierop moesten geven: "Ja, dat zou zo maar kunnen." De bewoner centraal – nietwaar?

Kortom, wij pleiten nogmaals voor één Herstelloket, waar bewoners, en bedrijven een integrale oplossing en aanpak voor hun woning en overige schade wordt aangeboden. Voor de agrarische sector wordt een dergelijke aanpak ontwikkeld. Maar zo lang verschillende bevoegdheden en verschillende procedures bij verschillende instanties liggen kun je convenanten tekenen tot je een ons weegt maar zal dat nooit leiden tot een optimale situatie.

NB In de stukken wordt verwezen naar afspraken die op 11 maart met de regio, bestuurlijk én maatschappelijk, zijn gemaakt ten aanzien van de versterking. Daar waren wij inderdaad bij - maar om de hierboven genoemde redenen hebben wij ons verzet tegen deze afspraken. Net als tegen het door het kabinet genomen Besluit versterking gebouwen Groningen (Stcrt. 2019, 30569). Sinds 5 juni van kracht maar overigens, voor zover wij kunnen zien, nog niet in werking getreden...

Tot slot nog een opmerking over de onafhankelijkheid van het Instituut. Die moet boven elke twijfel verheven zijn. In artikel 5 van de wet wordt gesteld dat de minister aan het Instituut een ondersteunend bureau 'ter beschikking stelt'. De toelichting vermeldt dat het personeel niet in dienst komt van het instituut, maar daar wel verantwoording aan legt. Bovendien mandateert de minister het instituut om personeel aan te nemen en rechtspositionele beslissingen te nemen. Waar het personeel wél in dienst komt wordt niet duidelijk. Bij de minister? Waarom is niet gekozen voor een werkwijze waarbij het Instituut zélf personeel kan aannemen? En zelf kan bepalen óf en welk ondersteunend bureau het wil inhuren? Van de ongeveer 150 zbo's die we in Nederland kennen zijn er kennelijk twee met een dergelijke constructie (Autoriteit Consument en Markt en Autoriteit Nucleaire Veiligheid). Deze constructie is daarmee een uitzondering te noemen. Een onderbouwing van deze níet vanzelfsprekende keuze ontbreekt. Juist hier bovenmatig van belang. Vanwaar deze keuze?

Susan Top
Secretaris Groninger Gasberaad